

La televisió i la infància

Victòria Camps Catedràtica d'Ètica, Moral i Política de la UAB.

■ La televisión y la infancia

La televisión tiene y tendrá, en mayor o menor medida, influencia en la forma de ser, comportarse y pensar de las nuevas generaciones. No sabemos el grado de dicha influencia pero, en todo caso, la obligación de los responsables –padres, escuela y televisiones– es intentar evitar posibles influencias nefastas. Debe conseguirse que a televisión sirva realmente para entretener, y que esto lo haga bien. La televisión debería colaborar en la educación de la infancia, o cuando menos tendría que intentar no maleducarla.

■ Television and Childhood

Television has and will continue to have, to a greater or lesser degree, an influencing effect on the form of being, behaviour and the way of thinking on the new generations. We do not know the limits of this influence, however, it is the responsibility of parents, schools and television itself to avoid, as much as possible, any negative effects. They must ensure that television really serves to entertain and also to do it well. Television should also actively collaborate in child education, or at least not to teach in a negative manner.

■ La télévision et l'enfance

La télévision a et aura, dans une mesure plus ou moins grande, une influence sur la façon d'être, de se comporter et de penser des nouvelles générations. Nous ne savons pas l'importance de cette influence, mais de toute manière, l'obligation des responsables –parents, école et télévisions– est de faire en sorte d'éviter de possibles influences néfastes. Il faut que la télévision serve réellement à divertir et qu'elle le fasse bien. La télévision devrait collaborer à l'éducation de l'enfance ou tout au moins faire en sorte de ne pas propager une mauvaise éducation.

La televisió ha acabat sent una necessitat. Necessitat de què? Estic d'acord amb la tesi de Neil Postman en el seu provocador llibre *Divertim-nos fins a morir*. La finalitat de la televisió és entretenir i és això el que ha de saber fer. Necessitem la televisió perquè és el mitjà de passar l'estona més còmode i barat, fins i tot més democràtic. Quan la televisió informa o pretén ensenyar coses, també ha de fer-ho sense avorrir i sense demanar gaire esforç. D'altra banda, l'instint ens fa canviar de canal i apagar la televisió. La superficialitat i la fragmentarietat dels programes televisius són fins a cert punt inevitables. Només cedint a aquestes condicions la televisió es pot aguantar.

La televisió entreté i la prova és que els teleaddictes més fidels són els infants. Diem que la televisió és el millor «cangur» o, com a mínim, la mainadera més senzilla i més econòmica. Però també ens preguntem: amb quines conseqüències? No és bo que els infants mirin massa televisió. Els priva de fer altres coses i els acostuma a no esforçar-se a escoltar, aprendre o imaginar. Tampoc no és bo que s'empassin tot el que la televisió els ofereix. Ni tot és adient per a infants, ni la televisió és precisament un model de bon entreteniment. Massa violència, massa publicitat, exhibició de formes de vida anacròniques i poc edificants. Hi ha programes infantils, exclusivament pensats per a infants, però aquests tampoc no són del tot satisfactoris. En conclusió, la televisió, que ha acabat sent, com deia, una necessitat, s'ha convertit també en una causa més dels maldecaps per a pares i educadors. Els nens volen mirar la televisió, està bé que la mirin, però amb moderació i no indiscriminadament. Qui se n'ha de fer responsable? ¿Només els pares, els quals, d'altra banda, no són gaire a casa? L'escola? I els que fan televisió? Quina és la seva responsabilitat?

Generalment, el tema es distorsiona. O bé es diu que la televisió no és tan important com pensem i que

els infants saben trivialitzar-la més que no pas els grans. Certament, per als nostres fills, la televisió no és una novetat, l'han vist des que van néixer i la donen per descomptada. D'altra banda, però, els més apocalíptics tendeixen a endimoniar la televisió i a atribuir-li tots els mals que succeeixen al nostre entorn: la delinqüència, el fracàs escolar, l'anorèxia, el passotisme; tot procedeix de la mala influència televisiva.

Com passa amb tot, s'ha de dir que els extrems sempre són exagerats. Segurament, la influència directa de la televisió en els comportaments no és tan greu com a vegades sembla, però és evident que un mitjà tan habitual alguna influència té i tindrà en la manera d'ésser, de captar-se i de pensar de les noves generacions. Quina? És difícil, si no impossible, predir-ho. Sigui com sigui, l'obligació d'uns i d'altres és procurar evitar possibles influències nefastes. Dit breument: fer que la televisió serveixi realment per entretenir i ho faci bé. La pregunta que ens hem de plantejar és, doncs, aquesta: en què consisteix fer bona televisió?, com fer una televisió que ens doni un mínim de tranquil·litat amb vista a l'educació dels infants?

Els límits de l'entreteniment són els mateixos que els límits de la llibertat d'expressió. La Constitució els indica clarament: el respecte a la intimitat de les persones i la protecció de la infància. Les lleis s'han fet ressò del manament constitucional i reproduïxen les mateixes limitacions en l'ordenament jurídic. Així, per parlar només de la darrera llei, la directiva europea de la «televisió sense fronteres» estableix que la publicitat o els programes infantils «no contindran imatges ni missatges que puguin perjudicar moralment o físicament els menors». El mandat de protegir la infància no és, doncs, exclusiu de pares i d'educadors. També els responsables de la televisió han de fer un esforç per tal d'evitar que els programes facin mal als menors.

Amb això la pregunta que ens fèiem només queda contestada a mitges. Perquè, què deu voler dir «perjudicar moralment els menors?». És fàcil saber o, si més no, arribar a esbrinar què els perjudica físicament. Però, i moralment? Quins són els criteris? Vivim en un món on la llibertat i el respecte als valors democràtics ha de combinar-se amb uns objectius

i valors a vegades poc compatibles amb els primers. La pressió econòmica de la indústria audiovisual, la necessitat de competir, fa perdre sovint els papers i el criteri. Massa sovint veiem com es busca l'audiència a qualsevol preu, inclosa l'audiència infantil, la qual, segons els experts, no és gens fàcil. Per tal d'assegurar la seva fidelitat al Club Super 3 cal, per exemple, no privar-los de mirar una Bola de Drac unànimement denunciada com a nociva per pares i mestres. Però els diners són els diners i, finalment, els diners manen.

Certament, la televisió ha de buscar l'audiència. Si no la té, perd la publicitat i el que fa no és rendible. D'altra banda, un programa que ningú no mira no serveix tampoc per entretenir, la qual cosa, com dèiem, és l'objectiu primordial. De tota manera, l'excusa de l'audiència i dels diners no és l'única que dóna una certa llicència als directius de les televisions per fer el que els sembla més rendible. Tenen una altra excusa en l'ambigüitat de la llei. És cert que la llibertat d'expressió està limitada pel deure de protegir la infància. Però, què és protegir la infància? ¿Algú pot demostrar realment que Bola de Drac és tan nociva com diuen? Davant del dubte, pensar que tot està permès és el camí més senzill. Som liberals, i si les restriccions legals a la llibertat no estan clares, qui ens podrà dir que el que fem no està ben fet?

Aquest és un dels problemes que les democràcies liberals tenen al damunt. Segons el meu parer, per tractar de resoldre'l només hi ha una via: l'ampliació de les llibertats ha d'anar acompanyada de l'èmfasi en el discurs de la responsabilitat. No tot ho tenim clar, per això necessitem el règim democràtic: per poder compartir punts de vista, per debatre opinions, per anar construint conjuntament el model de societat que volem.

És a dir, no hi ha només un responsable que les coses no es facin com cal. Allà on intervenen moltes persones, totes han de sentir-se responsables del resultat. I en l'educació dels infants, hi intervé molta gent. La família, per descomptat, però també l'escola, les polítiques lingüístiques, l'exemple professional i, per què no, la televisió. Encara que defensem que la funció de la televisió no és estrictament educar, haurem d'acceptar que la televisió no pot inhibir-se de la part que li toca en la tasca de

socialitzar la infància, que és una altra manera de parlar d'educació. A través de la televisió, els infants veuen i aprenen coses. El que cal és que això que veuen i aprenen no espatlli el que se'ls vol ensenyar per un altre costat.

Proposar-se aquesta fita, la de col·laborar en l'educació de la infància mitjançant la televisió –o, si som més modestos: procurar que la televisió no eduqui malament–, no consisteix només a subscriure un codi de bones intencions. Si és difícil acatar la llei, que té sancions externes, encara ho és més aplicar un codi, tan ambigu com la llei i desproveït de sancions. Fa uns quants anys, el Ministeri d'Educació va encapçalar una iniciativa que va ser teòricament acceptada per totes les televisions. Es va signar un codi referit a les programacions infantils, que després ningú no va respectar. No és suficient signar un paper. El que cal és comprometre's de veritat i voler actuar d'acord amb el paper. El que cal és voluntat.

Aquesta bona disposició hauria d'estar especialment avalada i representada per les televisions públiques. Tothom té la mateixa obligació de complir la llei. Però les televisions que són més essencialment un servei públic perquè es financien amb els diners de tothom, tenen l'especial obligació d'exercir un lideratge sobre les altres en les qüestions més complexes i discutibles. La de la programació infantil n'és una. Si creiem, com

deia abans, que la televisió és avui una necessitat, no és acceptable l'excusa que freqüentment esgrimeixen els seus responsables: si no us agrada el que fan, apagueu el televisor. No es tracta d'això, sinó d'intentar fer la millor televisió possible. Proposar-s'ho, si més no.

Tampoc no serveix l'excusa que finalment els responsables dels fills són els pares. És veritat que són ells els qui han de mesurar i valorar el que miren els seus fills. Però també ho és que hi ha pares poc preparats i que viuen en pèssimes condicions per fer-ho. La televisió pública té l'obligació de pensar en aquelles llars on la televisió és l'únic mitjà d'entreteniment possible. Ha de pensar en els infants que tenen més números per fracassar en els estudis i a tot arreu.

Si cal que hi hagi voluntat de fer les coses ben fetes, també és indispensable el diàleg. El dubte i la discrepància sobre què és el millor que cal fer constitueixen el terreny que sosté la democràcia. No és fàcil encertar el millor camí; ningú no té tota la raó, per això és imprescindible discutir les qüestions i confrontar els diferents punts de vista.

El comportament de les generacions futures depèn de moltes variables. Una de les quals és, sens dubte, la televisió. Val la pena no fer-la pensant exclusivament en el rendiment econòmic. **V.C.**